

60-68 AYLIK ÇOCUKLARA İLETİŞİM BECERİLERİNİN KAZANDIRILMASINDA “İLETİŞİM BECERİLERİ PROGRAMININ” ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Alev Önder
Marmara Üniversitesi
aonder@marmara.edu.tr

Dr. Asude Balaban Dağal
Marmara Üniversitesi
asudebd@marmara.edu.tr

Arş . Gör. Duygu Şallı
Marmara Üniversitesi
duygu.salli@marmara.edu.tr

Özet

Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-68 aylık çocukların belli bir program çerçevesinde iletişim becerilerinin geliştirilmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. “İletişim Becerisi Programı” oluşturulurken okul öncesi öğretim modellerinden “grup çalışması” modeli kullanılmıştır. Bu modelde amaç, iletişim becerilerinin gelişimi konusunda çocuklara destek olmaktır. Öğretim tekniklerinden, sohbet, soru-cevap, grup tartışması, zihinde canlandırma, rol oynama, oyun oynama, sanat çalışması gibi teknikler kullanılmıştır. Çok boyutlu olarak kurgulanmış “iletişim becerisi programı”nın bu yaş grubu çocuklar üzerindeki etkisini incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. İstanbul İli’nde devlet ilköğretim okullunda anasınıfına devam eden 60-68 aylık çocuklar araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya toplam 42 çocuk katılmıştır. Çocuklar deney ve kontrol gruplarına tesadüfi olarak atanmışlardır. Deney grubuna “İletişim Becerileri Programı” uygulanmıştır. Kontrol grubu ise Milli Eğitimin standart eğitim programına devam etmiş, iletişim becerileri konusunda da herhangi bir yönlendirme de bulunulmamıştır. Her iki gruba programdan önce “İletişim Becerileri Ölçeği” uygulanarak grupların çalışılacak olan konuda farklı olmadığı saptanmış olup, sonest olarak yine “İletişim Becerileri Ölçeği” uygulanmıştır. Uygulamalar deney grubu lehine sonuç vermiş, izleme testleri de yapılarak “iletişim becerisi programı”nın sürekliliği de test edilmiş ve sonucun olumlu olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İletişim becerileri, okul öncesi dönem, iletişim becerileri programı, 60-68 aylık çocuklar.

THE EFFECT OF THE “COMMUNICATION SKILLS PROGRAMME” ON THE ACQUISITION OF COMMUNICATION SKILLS IN 60-68 MONTHS OLD CHILDREN

Abstract

The aim of this research was to develop communication skills in 60-68 months children who attended to preschool institutions, by using a special programme. The pre-school teaching model was used to develop the communication skills programme. The aim of this model was to support children in developing communication skills. Therefore various techniques such as role playing, imagination, conversations, question and answer sessions, group debates, games and art activities were used. The aim of this multi-dimensionally designed communication skills programme was to test the effectiveness of the programme on the children of the mentioned age group. Children who attended a governmental kindergarten in Istanbul constituted the study group of the research. Forty two children were included in the study. Children were randomly appointed to the experimental and control groups. Communication skills programme was applied for the experimental group. Control group attended the standard education programme of the Ministry of Education and were not given any directives which may be related to communication skills. Both groups were tested by the “Communication

Skills Scale” before the programme, which revealed no differences between the groups. Post testing was also done by using the same scale. The programme’s results were in favour of the experimental group. Follow up tests were conducted in order to scrutinize the continuity of the communication skills programme, and it indicated that the results were not different after three weeks period.

Key Words: Communication skills, preschool period, communication skills programme, 60-68 months old children.

GİRİŞ

İnsanlararası iletişim; kişilerin birbirlerine bilinçli veya bilinçsiz olarak iletmek istedikleri duygu ve düşüncelerini aktardıkları bir süreçtir. Bu sürecin başarısı, bireyin yaşamındaki mutluluğun temelini oluşturur (Yavuzer, 2008; 11). İnsanların sosyal ilişkileri başlatıp sürdürmelerinde kullandıkları temel araç olan iletişim sosyal etkileşimin temelidir (Hazen, Black, 1989).

Okul öncesi eğitimin temel amacı; çocuk ilköğretime başlamadan önce, bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bir bütün olarak gelişmesi için uygun bir öğrenme ortamında, uygun bir eğitim programının yaşama geçirilmesidir (Taner, Başal, 2005). Okul öncesi dönem için vurgulanması gereken bir başka konu da çocuğun bu dönemdeki gelişim özellikleridir. Okul öncesi dönemle ilgili en kritik gelişim süreçlerinden birisi, çocuğun içinde yaşadığı topluma uyum sağlama sürecini konu eden “sosyal gelişim” sürecidir. Bu süreçte sürekli olarak gereksinim duyduğu temel sosyal beceri ise iletişim becerisidir (Hinde, 1974; akt: Dökmen, 2006).

Altı yaşından önce çocuğun iletişim davranışlarını kazanması önemli ölçüde dil gelişimiyle ilgilidir. Ancak iletişim dil gelişimiyle sınırlı değildir. Jestler, yüz ifadeleri ve mimikler, göz kontağı, kişiler arası mesafe, bedenin duruşu, dokunma, aktif dinleme, sessizlik, mesaj sırasını gözetme, iletişime davet, empati, bakış açısı alma (diğer kişinin bakış açısını üstlenme ve neler hissettiğini bilme), şifre değiştirme (konuşma tarzını diğer kişilere göre ayarlama), iltifat da iletişim davranışları arasında yer almaktadır. Dil ve iletişim becerileri; psikomotor, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişim ile paralel olarak ele alındığında sağlıklı bireylerin yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır (Görgülü, 2009; 12). Okul öncesi dönemdeki sosyal ilişkiler, deneyimleri sekillendirmekle beraber, bireyin ileriki yıllardaki sosyal- duygusal uyumunu etkileyebilmektedir (Gülay, 2009). Sosyal ilişkilerin sağlanabilmesi ise sağlıklı kurulan iletişim becerileri ile mümkün olabilecektir.

Tüm bu bilgilere dayanarak ileriki yaşlarda iletişim sorunlarının yaşanmaması için erken yaşlarda çocukların iletişim becerilerine sahip olmalarının gerektiği söylenebilir.. Erken yaşlarda duygu ve düşüncelerini açıkça söyleyebilen, bir arkadaş grubuna rahatça girebilen çocuklar yetiştirmek, onların ilerleyen yaşlarda rahat iletişim kuran bireyler olmalarının temellerini oluşturabilir. Buna dayanarak; okul öncesi dönemde eğitim kurumlarının önemli işlevlerinden birinin dil ve iletişim becerilerini geliştirmek olduğu söylenebilir.

Buradan hareketle 60-68 aylık çocuklara iletişim becerilerinin kazandırılmasında “iletişim becerileri programının” etkisinin incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda “60-68 Aylık Çocukların İletişim Becerilerinin Kazandırılmasında İletişim Becerileri Programı etkili midir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Sınırlılıklar

1. Uygulama 2014 -2015 eğitim öğretim yılı ile.
2. Çalışma grubu milli eğitim bakanlığına bağlı resmi okul öncesi kurumuna devam eden 60-68 aylık çocuklar ile sınırlıdır.
3. Bulgular 60-68 aylık çocuklarının öğretmenlerinin uyguladığı araştırmacılar tarafından hazırlanan iletişim becerileri ölçeği ve yine araştırmacılar tarafından hazırlanan iletişim becerileri programı ile ilgili elde edilen verilerle sınırlıdır.
4. Verilerin toplandığı çalışma grubunda yer alan çocukların aileleri, orta sosyo ekonomik düzey aileler ile sınırlandırılmıştır.

Önem

1. Okul öncesi eğitim alanında çocuklar için hazırlanan programlarda iletişim becerilerinin de önemsenmesi ve desteklenmesi gerekliliğine dikkatin çekilmesi açısından önemlidir.
2. Bu araştırma, 60 – 68 aylık çocukların, iletişim becerilerinin gelişmesini destekleyen bir programın alana kazandırılması açısından önemlidir.
3. Bu konu kapsamında yeni çalışmalara rehberlik etmesi açısından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve uygulanan program aşağıda tanıtılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak 60-68 aylık çocukların iletişim becerilerini ölçmek amacıyla araştırmacılar (Önder, Dağal, Şallı; 2015) tarafından geliştirilen iletişim becerileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin iç tutarlılığı (Cronbach alpha).98 dir.

Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda dört ayrı alt ölçek belirlenmiştir. Bu alt ölçeklerin isimleri “Aktif İletişimde Bulunma”, “İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma”, “İletişimde Kurallara Uyma”, “Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme” şeklinde belirlenmiştir. Alt boyutların iç tutarlılık değerleri ise; “Aktif İletişimde Bulunma” Boyutunun Cronbach Alpha Değeri; 0.979, “İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma” Boyutunun Cronbach Alpha Değeri; 0.974, “İletişimde Kurallara Uyma” Boyutunun Cronbach Alpha Değeri; 0.970, F4 “Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme” Boyutunun Cronbach Alpha Değeri ;0.870 dir.

Aşağıda, belirlenen söz konusu alt ölçeklerin tanımlarına yer verilmiştir.

Aktif İletişimde Bulunma: Bir bireyin karşılaştığı kişi veya kişilerle akran gruplarıyla, ailesiyle, öğretmenleriyle ve diğer yabancılarla iletişimi başlatabilmesi, sürdürebilmesi, duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini rahat bir şekilde aktarabilmesi bireyin “aktif iletişimde bulunması” olarak tanımlanabilir.

İletişimde Diğerlerini Dikkate Alma: Bir bireyin duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini ifade ederken ortamda bulunan diğer kişilerin duygu, düşünce, ihtiyaç ve beklentilerini göz önüne aldığını gösterir biçimde iletişimde bulunmasıdır.

İletişimde Kurallara Uyma: Bir bireyin kişi ya da kişilerle iletişimde bulunurken karşısındaki kişiyi göz teması kurarak dikkatle dinlemesi, konuşma esnasında konuşma sırasına riayet etmesi, konuşurken nezaket sözcüklerini kullanabilmesi gibi iletişim kurallarına uyması olarak tanımlanabilir.

Karşısındakine Olumlu Tepki Gösterme: Bir bireyin diğer kişilerin kendisiyle iletişim kurma çaba ve girişimlerine olumlu tepkiler göstermesi “karşısındakine olumlu tepki gösterme” olarak tanımlanabilir.

İletişim Becerilerini Geliştirme Programı

Bu araştırmada uygulanan “İletişim Becerilerini Geliştirme Programı”nı deney grubunda bulunan çocukların iletişim becerilerine etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

Programın geliştirilme sürecinin birinci aşamasında; iletişim becerilerinin kuramsal temelleri, iletişimi etkileyen etmenler ve çeşitli sınıf düzeylerinde uygulanmış olan iletişimi geliştirme programları incelenmiştir. İkinci aşamasında; iletişimin geliştirilmesinde etkili olabilecek ilgili konular araştırılmıştır. Üçüncü aşamasında; çocukların iletişimlerini güçlendirecek noktalara yönelik amaçlar belirlenmiştir. Dördüncü aşamasında; program içeriğini oluşturmak için amaçlara uygun etkinlikler seçilmiştir.

İletişim becerilerini geliştirme programının uygulanmasında, okul öncesi öğretim modellerinden “grup çalışması” modeli kullanılmıştır. Bu modelde amaç, iletişim becerileri konusunda yardımcı olmaktır. Bu nedenle çeşitli drama, oyun ve sanat teknikleri kullanılmıştır. Öğretim tekniklerinden, sohbet, soru-cevap, grup

tartışması, zihinde canlandırma, rol oynama, oyun oynama, sanat çalışması gibi teknikler kullanılmıştır. Bu çalışmada grup lideri grubu çok iyi tanıyan sürekli sınıf ile birlikte olan sınıf öğretmenidir.

İletişim becerilerini geliştirme programı sekiz oturumda uygulanmıştır. Program, araştırmacılar tarafından belirlenen plan, uygulama süreci ve etkinlikler çerçevesinde, sekiz hafta süre ile, haftada her gün 10-15 dakikalık bir etkinlik şeklinde uygulanmıştır. Bazı oturumların süreleri 10-15 dakikayı aşmıştır. Ayrıca zaman zaman beklenmeyen durumlar gerçekleşmesi (okulun kar tatiline girmesi gibi...) nedeniyle o gün uygulanamayan bir etkinlik sonraki günlerde iki etkinlik olarak uygulanmıştır. İletişim becerilerini geliştirme programında ele alınan konular genel olarak "aktif iletişimde bulunma, iletişimde diğerlerini dikkate alma, iletişimde kurallara uyma ve karşısındaki kişiye olumlu tepki gösterme" üzerine odaklanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu deneysel araştırma okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve orta sosyo ekonomik düzeyden 60-68 aylık çocuklarla yapılmıştır. Çocukların 21'i deney ve 21'i kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Çocuklar deney ve kontrol gruplarına rastgele atanmıştır. Böylece çalışmaya iletişim becerisi ölçeği ön test puanları arasında ölçeğin bir alt boyutu hariç farklılık bulunmayan 42 öğrenci katılmıştır.

Uygulama

Deney ve kontrol gruplarına araştırmacılar tarafından geliştirilen iletişim becerileri ölçeği ön test olarak uygulanmıştır. Daha sonra kontrol grubu milli eğitim temelli eğitim programına devam ederken deney grubuna 8 hafta boyunca araştırmacılar tarafından hazırlanan iletişim becerileri programı uygulanmıştır. Programın sonunda deney ve kontrol gruplarına iletişim becerileri ölçeği son test olarak uygulanmış aynı zamanda programın etkisinin sürekliliğini test etmek amacıyla son testten 3 hafta sonra deney grubuna izleme testi de ayrıca yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçme aracından elde edilen veriler araştırmacılar tarafından puanlanmıştır. Deney ve kontrol grubuna katılan öğrencilerin ön test uygulamalarından aldıkları ham puanlar çizelge haline getirilmiş ve grupların aritmetik ortalamaları, minimum-maksimum değerleri ve standart sapma puanları hesaplanmıştır. İletişim Becerilerini Geliştirme programının etkili olup olmadığına ilişkin yorumlar, deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki fark t test ile sınanarak yapılmıştır. Deney grubunun ve kontrol grubunun ön test ve son test puan ortalamaları t testi ile karşılaştırılmıştır. Deney ve kontrol gruplarına uygulanan izleme testlerinin analizleri de 3 hafta sonra t testi ile yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın genel amacı olan "İletişim Becerilerini Geliştirme Programının" etkili olup olmadığına ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumların sunulmasında araştırmanın genel amacı ve genel amaç doğrultusunda alt amaçların sırası izlenmiştir.

Tablo 1: Deney ve Kontrol Grubuna Katılan 60-68 aylık Grubu Çocukların Öntest Puanlarının Betimleyici İstatistikleri

	denort	konort
N	21	21
Ortalama	3,3623	3,0531
Std. Sapma	,61296	,38324
Minumum	2,17	2,48
Maksimum	4,37	3,65
Kolmogorov-Smirnov Z	,554	,825
Asymp. Sig. (2-tailed)	,919	,503

Tablo 1’de görüldüğü gibi deney ve kontrol gruplarının ön test sonuçlarına uygulanan “Kolmogorov-Smirnov” testleri verilerin normal dağılım gösterdiğini belirlemiştir.

Tablo 2: Deney Ve Kontrol Gruplarının İletişim Becerilerine İlişkin Almış Oldukları Toplam Ölçek Ve Alt ölçekler Öntest Puan Ortalamaları Fark Testi

		Ortalama	N	ss	df	t	p
İletişim becerileri	donkotg	3,3623	21	,61296	20	1,960	,057
	konkotg	3,0531	21	,38324			
Aktif iletişimde	donaib	3,527	21	,88642	20	1,378	,178
	konaib	3,223	21	,38146			
İletişimde diğerlerini dikkate alma	konidda	2,860	21	,503	40	1,362	,181
	donidda	3,106	21	,655			
İletişimde kurallara uyma	doniku	3,4762	21	,53234	32,417	3,045	,005
	koniku	3,065	21	,31405			
Karşısındakine olumlu tepki gösterme	donkotg	2,881	21	,804	33,053	-,116	,909
	konkotg	2,904	21	,490			

Tablo 2’de görüldüğü gibi, deney grubunda yer alan 60-68 aylık çocuklar ile kontrol grubunda yer alan 60-68 aylık çocuklar arasında iletişim becerileri ön test puanları açısından bir farklılık bulunmamıştır ($t(20)=1,960$, $p=0,057$). Bu durum deneysel çalışma için gerekli bir durumdur. Bu noktada deney ve kontrol gruplarının iletişim becerileri açısından farklı olmadıkları saptanmıştır (Deney $X_{ort}=3,36$; Kontrol $X_{ort}=3,05$). Deney ve kontrol grubunda yer alan 60-68 aylık çocukların iletişim becerileri altölçeklerinden “aktif iletişimde bulunma” ($t(20)=1,378$, $p=0,178$), “iletişimde diğerlerini dikkate alma” ($t(20)=1,362$, $p=0,181$), “karşısındakine olumlu tepki gösterme” ($t(33,053)=-,116$, $p=0,909$), alt ölçeklerinde ön test puanları açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Başka bir deyişle deney ve kontrol grupları iletişim becerileri bu alt boyutlar açısından benzer sonuçlar vermiştir. Ancak “iletişimde kurallara uyma” ($t(32,417)=3,045$, $p=0,005$), alt boyutunda öntestte gruplar arasında eşitlik sağlanamadığı için bu altboyutla ilgili karşılaştırma yapılamamıştır.

Tablo 3: Kontrol Grubunun İletişim Becerilerine İlişkin Almış Oldukları Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları Fark Testi

		Ortalama	N	ss	df	t	p
İletişim becerileri	donkotg	3,0821	21	,38636	20	-2,250	,036
	konkotg	3,1532	21	,35124			
Aktif iletişimde	donaib	3,3159	21	,38146	20	,713	,484
	konaib	3,2952	21	,39133			
İletişimde diğerlerini dikkate alma	konidda	2,8462	21	,57358	20	-1,948	,066
	donidda	2,9341	21	,50576			
Karşısındakine olumlu tepki gösterme	donkotg	3,0821	21	,38636	20	-2,250	,666
	konkotg	3,1532	21	,35124			

Tablo 3’te görüldüğü gibi; kontrol grubunda yer alan 60-68 aylık çocukların iletişim becerileri öntest puan ortalamaları ile son test puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($t(20)=-2,250$, $p=0,036$). Kontrol grubunda yer alan çocukların iletişim becerilerinden “aktif iletişimde bulunma” ($t(20)=,713$, $p=0,484$), “iletişimde diğerlerini dikkate alma” ($t(20)=-1,948$, $p=0,066$) ve “karşısındakine olumlu tepki gösterme” ($t(20)=-2,250$, $p=0,666$) alt boyutlarında ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre kontrol grubunda iletişim becerileri açısından program uygulanmadığı halde iletişim becerilerinin gelişiminde toplam puan açısından bir artış görüldüğü söylenebilir.

Tablo 4: Deney ve Kontrol Gruplarının İletişim Becerilerine İlişkin Almış Oldukları Son Test Puan Ortalamaları Fark Testi

		Ortalama	N	ss	df	t	p
İletişim Becerileri	dsonort	4,4638	21	,35631	20	11,961	,000
	kSonort	3,1087	21	,37760			
Aktif iletişimde bulunma	dsonaib	4,4381	21	0,57526	40	7,241	,000
	ksonaib	3,2127	21	0,52009			
İletişimde diğerlerini dikkate alma	dsonidda	4,3480	21	,41682	40	10,222	,000
	ksonidda	2,908	21	,49489			
Karşısındakine olumlu tepki gösterme	dsonkotg	4,5476	21	,444	40	11,374	,000
	ksonkotg	2,904	21	,490			

Tablo 4'te görüldüğü gibi; deney grubunda yer alan 60-68 aylık çocukların iletişim becerileri son test puan ortalamaları ile kontrol grubunda yer alan çocukların son test ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(20)=11,961$, $p=0,000$). Her bir alt ölçek değerlendirildiğinde de “aktif iletişimde bulunma” ($t(20)=7,241$, $p=0,000$); “iletişimde diğerlerini dikkate alma” ($t(20)=10,222$, $p=0,000$); “karşısındakine olumlu tepki gösterme” ($t(20)=11,374$, $p=0,000$) altölçeklerinde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farklılıkların yönü incelendiğinde ise tüm alt ölçeklerde deney grubu lehine fark olduğu görülmüştür (aktif iletişimde bulunma: $d_{sonort}=4,4381$; $k_{sonort}=3,2127$; “iletişimde diğerlerini dikkate alma: $d_{sonort}=4,3480$; $k_{sonort}=2,908$; Karşısındakine olumlu tepki gösterme: $d_{sonort}=4,5476$; $k_{sonort}=2,904$).

Tablo 5: Deney Grubunun İletişim Becerileri Ölçeğinin Tümünden Ve Alt Ölçeklerinden Aldıkları Son Test Puan Ortalamalarının İzleme Testi Puan Ortalamaları İle Karşılaştırılması

		Ortalama	N	ss	df	t	p
İletişim Becerileri	dsonort	4,45	21	,36	20	-,560	,581
	kSonort	4,46	21	,35			
Aktif iletişimde bulunma	dsonaib	4,44	21	,57	20	,679	,505
	ksonaib	4,43	21	,57			
İletişimde diğerlerini dikkate alma	dsonidda	4,32	21	,43	20	-1,323	,201
	ksonidda	4,34	21	,41			
Karşısındakine olumlu tepki gösterme	dsonkotg	4,56	21	,25	20	-,224	,825
	ksonkotg	4,57	21	,25			

Tablo 5’de görüldüğü gibi, deney grubunda yer alan 60-68 aylık çocuklar 3 hafta sonra tekrar son teste tabi tutulmuşlar ve yapılan programın etkisinin sürekliliği test edilmiştir. Yapılan analizler sonucu son testler ve izleme testleri arasında istatistiksel olarak bir farklılık bulunmamıştır ($t(20)=-,560$, $p=0,581$). Bu durumda “iletişim becerileri programının” etkisinin yanı sıra sürekliliği de saptanmıştır. Aynı şekilde analizler tüm alt ölçekler için de yapılmıştır. Sonuç olarak “aktif iletişimde bulunma” ($t(20)=,679$, $p=0,505$), “iletişimde diğerlerini dikkate alma” ($t(20)=-1,323$, $p=0,201$), “karşısındakine olumlu tepki gösterme” ($t(20)=-,224$, $p=0,825$), alt boyutlarında da son testler ve izleme testleri arasında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Deney ve kontrol gruplarının iletişim becerileri puanları ve alt ölçek iletişim puanları öntestleri değerlendirildiğinde “iletişimde kurallara uyma” alt boyutu dışındaki tüm alt gruplarda eşitlik sağlanmıştır. Bu

nedenle “iletişimde kurallara uyma” alt boyutunda deney ve kontrol gruplarının karşılaştırılması ile ilgili analizler yapılmamıştır.

Deney ve kontrol gruplarından elde edilen verilere yapılan analiz sonuçlarına göre hazırlanan iletişim becerileri programının etkili olduğu görülmüştür. Her bir alt boyut deney öncesi ve sonrası analiz edildiğinde önemli derecede farklılıklar göze çarpmaktadır.

Kontrol grubu kendi içinde ön test ve sonteste tabii tutulduğunda “aktif iletişimde bulunma”, “iletişimde diğerlerini dikkate alma” ve “karşısındakine olumlu tepki gösterme” boyutlarında farklılık tespit edilmemiştir. “iletişimde kurallara Uyma” boyutuna ilişkin kontrol grubunda ön ve son test karşılaştırmasına bu çalışmada yer verilmemiştir. Bunun nedeni deney ve kontrol grubunda ön test puanlarının eş düzeyde çıkmamasıdır. Ancak iletişim becerileri toplam puanında farklılık son test lehine kontrol grubunda da görülmüştür. Buradan hareketle kontrol grubunun iletişim becerilerinin de geliştiği söylenebilir ancak kontrol grubunun iletişim becerilerindeki bu artışın kaynağı konusunda net bir neden öne sürmek eldeki bilgiler doğrultusunda mümkün değildir.

Deney ve kontrol grupları son test sonuçları değerlendirildiğinde sonuç hem toplam puan açısından hem de alt boyut puanları açısından deney grubu lehine bulunmuştur.

İlgili literatür tarandığında, Görgülü'nün (2009) 5-6 yaş çocuklarıyla yaptığı çalışmasında drama destekli kubaşık öğrenme etkinliklerinin iletişim becerilerinden “nezaket içerikli iletişim” alt boyutunda farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır. Görgülü'nün yapmış olduğu araştırma; buradaki çalışmayla “iletişimde kurallara uyma” boyutu ile benzerlik göstermektedir. Diğer yandan “sözel iletişim kurma”, “sözel olmayan iletişim kurma” ve “iletişim engellerinden kaçınma” gibi iletişim becerileri ile ilgili boyutlarda iki çalışma arasında benzerlik bulunmamaktadır.

Ayrıca, Akoğuz'un 2002 yılında hazırlamış olduğu tezinde de kendisinin geliştirdiği iletişim becerilerine ilişkin programın etkilisi ortaya çıkmıştır. Ancak yapılan söz konusu çalışmanın buradaki çalışmadan farkı; 60-68 aylık çocuk grubuna değil, 9-13 yaş grubuna uygulanmış olması ve iletişim becerilerinden sözlü,sözsüz ve dinleme becerilerinin geliştirilmesine yönelik olması yönündedir.

Uluslararası literatürde okul öncesi dönemi çocukların iletişim becerilerini ölçmeye yönelik araştırmaların (Amann & Anderson, 2014; Kjellmer, Hedvall, Fernell, Gillberg, & Norrelgen, 2012; Maratsos, 1973) daha çok risk grubu çocuklarla (otistik, işitme engeli..vb) yapıldığı, iletişim programlarının etkisinin araştırılmasından çok durum tespitine yönelik yani bu gruptaki çocukların iletişim özelliklerini konu edinen çalışmalar olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

1. İletişimde kurallara uyma alt boyutunda da programın etkisinin incelenebilmesi için deney ve kontrol gruplarının öntest eşitliğinin sağlandığı bir araştırmanın yapılmasında yarar vardır.
2. Çalışmada kullanılan ölçeğin orta sosyo ekonomik düzey dışındaki sosyo-ekonomik düzeylerde de güvenilir ve geçerli olduğunun saptanmasıyla programın diğer sosyo ekonomik düzeylerde de aynı etkiyi sağlayıp sağlamadığı test edilebilir.
3. Bu ölçek ve program kullanılarak risk grubu çocuklarla da çalışılabilir.

Not: Bu çalışma 24-26 Nisan 2015 tarihlerinde Antalya'da 16 ülkenin katılımıyla düzenlenen 6th International Congress on New Trends in Education- ICONTE' de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akoguz, M. (2002). İletişim Becerilerinin Gelistirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Amann, E., & Anderson, I. (2014). Development and validation of a questionnaire for hearing implant users to self-assess their auditory abilities in everyday communication situations: the Hearing Implant Sound Quality Index. *Acta Oto-laryngologica* , 134 (9), 915-923.

Dökmen, Ü. (1996). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ergin, H. (2003). *İletişim Becerileri Eğitim Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İletişim Becerileri Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Görgülü, F. (2009). *Drama Destekli Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin Okul Öncesi 5-6 Yaş Çocuklarının İletişim Becerisi Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Gülay, H. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 12 (22), 82-93.

Hazen, N; Black,B. (1989). *Preschool Peer Communication Skills: The Role of Social Status and Interaction Context*. *Child Development*. Vol.60. No.4 pp.867-876.

Kjellmer, L., Hedvall, A., Fernell, E., Gillberg, C., & Norrelgen, F. (2012). *Language and Communication Skills in Preschool Children with Autism Spectrum Disorders: Contribution of Cognition, Severity of Autism Symptoms, and Adaptive Functioning to the Variability*. *Research in Developmental Disabilities* , 33, 172-180.

Maratsos, M. (1973). *Nonegocentric Communication Abilities in Preschool Children*. *Child Development* , 44 (3), 697-700.

Önder, A; Dağal, B. A; Şallı, D. (2015). *5-6 Yaş Çocukları İçin İletişim Becerileri Ölçeği Geçerlik-Güvenirlik Çalışması*. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. Cilt:4 sayı:1.

Taner, M., & Başal, A. (2005). *Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Okulöncesi Eğitimi Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*. *Eğitim Fakültesi Dergisi* , 8 (2), 395-420.

Yavuzer, H. (2008). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. (23. Basım). Remzi Kitabevi. İstanbul